

Do kursu EVS 137 EU jako globální aktér (vyučující Mgr. David Müller)

Ačkoliv je Izrael zemí ležící mimo teritorium Evropy, je snad státem se kterým má Evropská unie navenek nejužší a nejprovázanější styky. Evropská Unie je pro Izrael nejvýznamnějším obchodním partnerem (asi 40 % Izraelského importu pochází ze zemí EU a Izrael do ní vyváží asi 30 % objemu svého exportu, přičemž vycházím z čísel zahrnující roky 2001, 2002 a 2003, a proto se pravděpodobně oba údaje po přistoupení desítky nováčků ještě o něco zvýší...). Izrael patří do třicítky největších obchodních partnerů pro EU. Od začátku 90. let se objem vzájemného obchodu více než ztrojnásobil, proto je logické, že oba partneři preferují vzájemné sblížování, nemluvě o tom, že EU hraje a chce hrát významnou roli v blízkovýchodním mírovém procesu.

Prvním oficiálním potvrzením vztahů mezi Evropskými Společenstvími a Izraelem byla v roce 1975 podepsaná Smlouva o spolupráci. Ta pak upravovala vztahy mezi oběma subjekty 20 let až do roku 1995, kdy byla v Bruselu 20. listopadu podepsána mezi Evropskou Unií a Izraelem Asociační smlouva. Ta nabyla platnosti po ratifikaci Knessetem, Evropským parlamentem a parlamenty evropské patnáctky 1. června 2000. To však byla součástí širšího procesu asociace se zeměmi Maghrebu a Mashreku, obecně se zeměmi středomoří.

Preambule této smlouvy zdůrazňuje respekt k lidským právům a k principům Charty Spojených Národů. Zároveň zdůrazňuje nutnost stabilizovat oblast blízkého východu posílením regionální spolupráce v oblastech vědy a techniky, kultury, v audio-vizuální a sociální sféře, k prospěchu všech zúčastněných stran. Text hovoří o spolupráci na úrovni vlád a parlamentů (Evropského parlamentu a Knessetu) k dosažení míru, bezpečnosti, spolupráce. Zdůrazněno je i budování liberálně-tržní společnosti a ekonomického systému – liberalizace služeb, volný pohyb kapitálu a volná ekonomická soutěž, posílení vzájemné ekonomické kooperace a spolupráce v sociálních otázkách stejně tak i v kultuře.

Mezi Izraelem a Evropskou Unií touto smlouvou vzniká zóna volného obchodu s průmyslovými výrobky a zbožím. Díky společným ujednáním z července 2003 se podařilo dosáhnout i cílů v oblasti vzájemného obchodu se zemědělskými produkty.

Společná deklarace zavazuje obě strany bojovat proti xenofobii, rasismu a antisemitismu. Podle asociační dohody vznikají dva orgány – Asociační rada a Asociační komise Evropské Unie a Izraele, které se scházejí v pravidelných intervalech.

Evropská Unie a Izrael spolupracují nejen v hospodářských otázkách, ale úzká spolupráce probíhá i v oblastech vědy a výzkumu, Izrael byl vůbec první (a jedinou) neevropskou zemí začleněnou do programu RTD (European Community's Framework Programme for Research and Technical Development) a to díky dlouhodobé tradici spolupráce evropských a izraelských výzkumných center a laboratoří. Izrael začal spolupracovat s Unií v srpnu 1996 v rámci 4. rámcového programu. 8. března 1999 vstoupila v platnost „Druhá smlouva o vědecké a technické spolupráci mezi Evropským společenstvím a Izraelem.“ Tato smlouva plně zapojila Izrael do činnosti RTD v rámci 5. rámcového programu, který běžel v letech 1999 až 2002 (na konci tohoto období byl Izrael zapojen v 623 projektech, úhrnem za 125 miliónu Euro). 10. června 2003 pak byla v Bruselu podepsána smlouva začleňující Izrael i do 6. rámcového programu, tzv. FP6, který má běžet v letech 2003 až 2006. Izrael má být plně začleněn do tzv. Evropského výzkumného prostoru, ve kterém má každý stát věnovat na výzkum 3 % HDP.

V současnosti probíhá společný výzkum a kooperace hlavně na evropském systému pro satelitní navigaci – tzv. systému Galileo.

Mimoto je Izrael začleněn i do programu Erasmus.

Euro-Středozemní partnerství

Vztahy mezi Evropskou Unií a Izraelem jsou pojímány nejen bilaterálně v rámci Asociační dohody, ale i v rámci multilaterálních smluv jako je Euro-Středozemní partnerství. To je v současnosti asi nejdůležitější položkou v zahraničních vztazích

(poté, co byl region středovýchodní Evropy v podstatě začleněn do EU) a pomoci Evropské Unie. Vztahy se Středoziemím se na širší úrovni počaly upravovat v roce 1995 na konferenci v Barceloně, kde byly krom Izraele a EU zastoupeny i země jako Maroko, Alžír, Tunisko, Egypt, Jordánsko, Palestinská samospráva, Libanon, Sýrie, Turecko, Kypr a Malta. V současnosti je v projektu zaangażována i Libye, té náleží status pozorovatele. Cílem celého projektu je stabilizace regionu, posílení spolupráce v sociální, politické, finančně-ekonomické, kulturní a lidské dimenzi spolu s patrně hlavním cílem, a tím je vytvoření zóny volného obchodu do roku 2010.

Prováděcím nástrojem celého Barcelonského procesu je program MEDA, ten se vztahuje na teritoria celých států, stejně tak jako na regionální území, na vládní i nevládní struktury a organizace. Jak už ale bylo řečeno, program se zaměřuje hlavně na budování a posilování spolupráce, do níž je nyní začleněno už 35 států (25 členů a 10 středomořských zemí).

Izrael, díky své ekonomické rozvinutosti nemůže z programu MEDA čerpat finance na přímý rozvoj, nicméně i tak z něj plynou Izraeli výhody.

Podpora mírovému procesu

Evropa se začala aktivně stavět na podporu mírovému procesu na přelomu 70. a 80. let, poprvé jasně deklarovala své stanovisko 13. června 1980 tzv. Benátskou deklarací, kde mj. požaduje uznání práv palestinského lidu. V Berlínské deklaraci z 23. března 1999 uvádí, že existence suverénního palestinského státu je nejlepší zárukou bezpečnosti v oblasti. A nakonec v Sevillské deklaraci z 22. června 2002 vidí řešení konfliktu skrze jednání a vytvoření palestinského státu v hranicích z roku 1967, spolu s jednáním o sporném statutu Jeruzaléma.

Evropská rada pak vidí řešení konfliktu v dodržování rezolucí OSN, v jednání v rámci principů stanovených Madridskou konferencí, v řešení konfliktních vztahů Izraele se Sýrií a Libanonem, ve vyřešení statutu Jeruzaléma a v dořešení otázky palestinských uprchlíků. EU jedná v těchto otázkách v rámci SZBP, přičemž do procesu se zapojuje Rada EU, Vysoký představitel pro SZBP, Evropský parlament i zástupci tzv. Trojky (tzn. Stát který má předsednictví v Radě za sebou, stát aktuálně

předsedající i stát, který bude předsedat). Zároveň je EU jedním z aktérů tzv. Čtyřky, což jsou strany, které se nejvíc angažují v řešení blízkovýchodní situace (USA, Rusko, EU, OSN) a jedním z těch, kteří předložili koncept tzv. Cestovní mapy. I za současné strnulé situace se EU snaží aktivně podporovat mírový proces.

Použité zdroje:

http://europa.eu.int/comm/external_relations/israel/intro/

http://europa.eu.int/comm/trade/issues/bilateral/countries/israel/index_en.htm

http://europa.eu.int/comm/external_relations/news/topic.htm#me